

Національний університет "Чернігівський колегіум" імені Т.Г. Шевченка

Навчально-науковий інститут історії та соціогуманітарних дисциплін
імені О. М. Лазаревського

Кафедра історії України, археології та краєзнавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Завідувач кафедри
Острянюк А.М.
(прізвище та ініціали)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПРАКТИКУМ З НАУКОВОГО ІСТОРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Освітня програма Історія та археологія
(назва освітньої програми для обов'язкових дисциплін)

2025 – 2026 навчальний рік

Робочу програму розглянуто та схвалено на засіданні кафедри історії України, археології та краєзнавства

(назва кафедри)

Протокол № 1 від “29” серпня 2025 року.

Розробники: Острянко А.М., кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри історії України, археології та краєзнавства

(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Мова навчання – українська.

Мета навчальної дисципліни:

Оволодіння навичками практичного застосування методів історичного дослідження, ознайомлення зі способами організації та проведення історичного дослідження й представлення отриманих наукових результатів.

Завдання курсу полягає у засвоєнні методологічних засад наукового історичного дослідження, пізнавальних можливостей основних методів історичних досліджень, культури історичного дослідження.

Обсяг дисципліни

	Денна форма	Заочна форма
Кількість кредитів ECTS	3	3
Кількість годин:		
- лекції	10	10
- практичні / семінарські	30	4
- лабораторні		
- індивідуальні завдання		
- самостійна робота студента	50	76

Статус навчальної дисципліни нормативна

Передумови для вивчення дисципліни засвоєння здобувачами вищої освіти курсів «Спеціальні історичні дисципліни», «Джерелознавство історії України», «Українська історіографія».

Очікувані результати навчання

У процесі вивчення дисципліни передбачається формування у студентів наступних *компетентностей*:

ЗК01. Здатність до абстрактного та критичного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність до автономної роботи, самоосвіти, відповідальної індивідуальної, командної та проектної роботи.

ЗК03. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК08. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК09. Здатність приймати обґрунтовані рішення, творчо застосовувати кращі практики у професійній діяльності, брати відповідальність за оригінальність та обґрунтованість наукових результатів.

ЗК11. Здатність навчати інших, сприяти поширенню історичних знань та культури наукового дослідження.

СК02. Здатність здійснювати історичні й археологічні дослідження з визначеної тематики, в тому числі використовуючи методологічний інструментарій інших гуманітарних і соціальних наук.

СК03. Здатність презентувати та обговорювати результати досліджень і професійної діяльності у сфері історії та археології.

СК05. Здатність розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проекти у сфері історії, археології та/або дотичні до них міждисциплінарні проекти.

СК08. Здатність працювати в міжнародному контексті і реалізовувати спільні проекти у сфері історії та/або археології з європейськими та євроатлантичними інституціями.

СК09. Здатність використовувати сучасні цифрові інструменти і технології для проведення досліджень та професійної діяльності у сфері історії та археології.

СК10. Усвідомлення принципів академічної доброчесності та норм професійної етики.

Навчальна дисципліна сприятиме досягненню таких **програмних результатів навчання**:

ПР01. Аналізувати теоретичні та методологічні проблеми сучасної історичної науки, критично оцінювати стан проблеми та результати останніх досліджень.

ПР02. Здійснювати рецензування, коментування, анотації наукових, науково-популярних, освітніх та публіцистичних текстів, які стосуються питань історії та археології.

ПР03. Розробляти й реалізовувати історичні та міждисциплінарні проекти з урахуванням сучасних методологічних підходів.

ПР05. Планувати і виконувати наукові дослідження у сфері історії та археології, висувати та перевіряти гіпотези, обирати методи дослідження, аналізувати результати, обґрунтовувати висновки.

Структура навчальної дисципліни «Практикум з наукового історичного дослідження»

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	с	лаб.	4нд.	с. р.		л	с	лаб.	4нд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Наукове дослідження та його види												
Тема 1. Наука як значима діяльність для людства.	6	2				4	10					10
Тема 2. Структура наукового дослідження.	34	2	14			18	18	2	2			12
Разом за змістовим модулем 1	40	4	14			22	28	2	2			22
Змістовий модуль 2. Методологія та методи історичного дослідження												
Тема 3. Сучасні	20	2				14	11	1				16

методологічні підходи в історії.												
Тема 4. Методи історичних досліджень.	16	2	12			10	39	1	2			24
Тема 5. Апробація результатів наукових досліджень.	6	1	2			2	11	1				6
Тема 6. Кваліфікаційні наукові роботи.	8	1	2			2	11	1				8
Разом за змістовим модулем 2	50	6	16			28	72	4	2			54
Разом	90	10	30			50	90	10	4			76

**Тематичний план
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1
НАУКОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЙОГО ВИДИ**

Тема 1. Наука як значима діяльність для людства.

Класифікація наук. Види наукових досліджень. етапи наукового дослідження. Методологія та методика наукового дослідження.

Моделі розвитку науки. Кумулятивна модель. Модель розвитку науки К. Маркса. Позитивістська модель.

Наукознавство як система знань про наукові дослідження. Наукометрія. Філософія науки. Психологія науки.

Тема 4. Структура наукового дослідження.

Загальна характеристика проблематики наукових досліджень. вибір теми наукового дослідження з історії. Актуальність дослідження. Формулювання мети, завдань, об'єкту та предмету наукового дослідження. практична значущість його результатів. Опрацювання історіографії. Етап збору інформації. Написання дослідження.

**ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2
МЕТОДОЛОГІЯ ТА МЕТОДИ ІСТОРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ**

Тема 5. Сучасні методологічні підходи в історії.

Позитивістська, марксистська, неокантіанська, синергетична парадигми наукових студій. Напрями наукових історичних досліджень (урбаністика, некрополістика, соціальна історія, історія повсякденності, економічна історія, пам'яткознавство, історія науки і техніки).

Тема 6. Методи історичних досліджень.

Загальнонаукові методи. Дедукція та індукція. Аналіз та синтез. Класифікація та типологізація. Моделювання та схематизація. Історико-

генетичний метод. Історико-порівняльний метод. Синхроністичний та діахронічний методи дослідження. структурно-функціональний аналіз. біографічний метод. методи просопографії. Критерії істинності історичного знання. понятійний апарат історичної науки

Тема 7. Апробація результатів наукових досліджень.

Виступи на наукових форумах. Підготовка доповіді на наукову конференцію. роль дискусії в науковій діяльності. Наукова стаття. Її структура. вимоги до оформлення. Тези, есе. Сучасна українська наукова періодика (друкована та електронна). Наукометричні бази періодичних та неперіодичних видань (Scopus, Web of Science, РІНЦ, Copernicus). Монографія. Вимоги до написання монографій. Наукові та науково-популярні видання. українські Інтернет ресурси з історії.

Тема 8. Кваліфікаційні наукові роботи.

Магістерська робота. Загальна характеристика, особливості написання і оформлення. Дисертація на здобуття наукового ступеня. написання та процедура захисту. Спеціалізована вчена рада.

Мова наукового дослідження.

Форми та методи контролю навчальних досягнень

Поточний контроль: опитування, розв'язання практичних ситуацій, виконання тестових завдань та творчих навчальних завдань.

Підсумковий контроль: залік.

Розподіл балів

Поточне тестування та самостійна робота		Підсумковий контроль: залік	Сума
ЗМ 1	ЗМ2	до 25	100
Практичні заняття 1-15			
75 (практичні заняття) + 25 (самостійна робота)			

Критерії оцінювання результатів навчання

- а) робота на семінарському занятті до 5 балів
 б) підсумковий контроль до 25 балів

Робота на практичному занятті передбачає виконання низки практичних завдань. При цьому оцінюється точність та повнота виконання завдання, враховується креативність пропонуваніх рішень, грамотність оформлення текстів, дотримання принципів академічної доброчесності.

Самостійна робота передбачає опрацювання проблем, винесених на позааудиторне вивчення. Оцінювання якості самостійної роботи здійснюється в ході написання контрольних робіт з питань, запропонованих для самостійного опрацювання.

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
83 – 89	B	добре	
75 – 82	C		
68 – 74	D	задовільно	
60 – 67	E		
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Методичне та технічне забезпечення

Остряк А.М. Методика наукового дослідження: навчально-методичний посібник для студентів магістратури. Чернігів, 2020.

Рекомендовані джерела інформації

Основна

Вжосек В. Handbücher або Grundrisse. *Схід-Захід*. 2009. Вип. 13–14. С. 345–357.

Вжосек Войцех. Історія – Культура – Метафора. Постановня неklasичної історіографії; Про історичне мислення / [пер. з польськ.]. К., 2012. 296 с.

Пронштейн А.П. Методика исторического исследования. Издательство Ростовского университета, 1971. 468 с.

Топольський Єжи. Як ми пишемо і розуміємо історію. Таємниці історичної нарації. Київ: "К.І.С.", 2012. 400 с.

Эко У. Как написать дипломную работу. Гуманитарные науки: Учебно-методическое пособие / [Пер. с ит. Е. Костюкович]. М.: Книжный дом «Университет», 2003. 2 изд. 240 с.

Яковенко Н.М. Вступ до історії. К.: Критика, 2007.

Інформаційні ресурси

www.history.org.ua

www.litopys.org.ua

www.history.univ.kiev.ua/ukrbooks

www.myslenedrevo.com.ua

www.vostlit.info

<https://chtyvo.org.ua/>

<https://diasporiana.org.ua/>